

Співаночки

Леся Храплива-Щур

Встало ясне сонце над Верховиною, а гуцулочка Марічка виганяла свої овечки на полонину. Овечки бігли жваво, бо трава на полонині смачна та зелена, а Марічка раділа, бо дуже любила полонину. І овечок любила, і всю Верховину любила.

Овечки йшли, помекуючи, а Марічка йшла за ними. Виламала собі з лозини прутик, розмахувала ним на всі боки та співала, скільки голосу стало:

*Ой пливу я по Дунаю
Та й собі думаю:
Нема кращих співаночок,
Як у нашім краю!*

Переспівала і побігла завертати білу овечку з сірим вушком, що забігла в колгоспний овес¹). Далі стежка спиналася стрімко вгору, поміж високі смереки. Та Марічка ступала легко по м'якій хвої²) і виспівувала:

*Ой мої ви співаночки,
Якби в мене сила,
Якби в мене скарби були,
Я би вас купила!
Всім дівчаткам-щебетушкам
Щоби вас пізнали,
Щоби разом із пташками
Любо щебетали.*

Вийшла з лісу на високу полонину. Побачила понад собою голубе небо, чистісіньке, без однієї хмаринки. Розглянулася та впевнилася, що кругом нема нікого, тільки її овечки. А тоді зачерпнула у повні груди свіжого повітря та заспівала на весь голос:

*Ой кувала зазуленька
Та й буде кувати:
Нема щастя в ріднім краю,
Москалів багато!*

Вівці розбіглися на всі боки, скубати сочисту травичку, а Марічка підійшла ще трохи вище, сіла на камені та знов заспівала:

*Ой, мої ви співаночки,
Деж я вас подію?*

*На зеленій полонині,
Там я вас посію...*

Марічка співала і не бачила, як співаночки зривалися з її уст, немов пташки з гніздечка, лопотіли крильцями над її головою та підносилися високо у безхмарне небо. Були всі дуже подібні до Марічки, тільки такі маленькі-малесенькі та легенькі-легесенькі та крилаті. І линули далеко-далеко, понад горами й долинами, понад гуркотливими містами та безлюдними пустелями, і ще далі, понад запіненим, бурхливим океаном. Довго летіли, аж заболіли їм крильця, аж здавалося, що ось-ось сил не стане, впадуть і потонуть.

Але, як лиш котра з них знижувала втомлена свій лет, інші вговорювали:

— Не спиняйся, лети з нами! По всьому світу живуть дівчатка-щебетушки, що для них Марічка співала. Нам же треба до них добратися!

І знову всі разом підіймалися вище й летіли далі, аж побачили здалека берег нової, незнаної землі. На самому березі стояло місто з такими високими домами, що, здавалося, вершки їх сягали хмар. Долетіли Маріччині співаночки над це місто. І побачили звисока-висока, як на всі сторони вели з нього дороги, а цими дорогами сунулися з міста якісь ніби коробочки, червоні, зелені, сині... Не могли збагнути співаночки, що це таке. Аж побачили одну таку коробку з відкритим верхом, а в ній видно було згори тільки голови: дорослих людей, а поміж ними і дитячі верткі та кучеряві голівки.

— Я знаю, що це! — промовила перша співаночка

в цяцькованому кептарі3). — Це люди їдуть з міста у цих коробках, всіми шляхами.

— Мабуть їдуть на літо кудись у гори, чи над ріки.

І в Маріччине село приїздили влітку такі люди з міста! — завважила друга співаночка з заквітчаними косами.

— Тоді треба й нам за ними поспішати, бо певно знайдуться поміж ними і наші дівчатка-щебетушки! — сказала третя, в золототканій фоті4).

— А коли вони будуть там на дозвіллі, не будуть ходити до школи, то знайдеться в них напевно час, щоб і співати! — додала четверта з дзьобенкою5) через плече.

Летіли, летіли, аж у далині замайоріли перед ними гори. Стали спускатися вниз, аж присіли на камені серед бистої гірської річки. В чистій воді хлюпалися дві дівчинки в барвистих купелевих одягах. Час до часу перекрикувалися, кидали одна в одну великим м'ячем, то знов гналися за ним, коли вода несла його далі, аж під залізний міст. Співаночки сіли й заслухалися. Та, що в цяцькованому кептарі, сказала:

— Вслухуюся та вслухуюся, але не чую тієї мови, що нею говорить та співає Марічка. І нас, співаночок ці дівчатка не то, що не співають, але навіть і не зрозуміють. Летімо даліше шукати наших дівчаток-щебетушок!

Полетіли та сіли на великому вікні недалекого дому. І побачили в кімнаті на стіні ікону, а над нею вишиваний рушник. На коминку розмальовані глечики, зовсім такі, як у Марічки на миснику. А на підлозі гралися дві золотокоші дівчинки звірятками з

плястики.

— Це таки певно наші дівчатка-щебетушки! — зраділа співаночка, та, що з завітчаними косами.

Облетіли хатку, а що двері були зачинені, то проскочили поміж крилами великого вітряка, що був уставлений в вікні. Влетіли всередину, розсілися на м'яких кріслах та заспівали разом:

*Черемоше, Черемоше,
Бистра твоя вода,
Дівчинонько з Верховини,
Пишна твоя врода!*

Дівчатка перестали гратися, заслухалися, а одна промовила такою мовою, як говорила Марічка:

— Чуєш, Наталю? Хто це так дивно співає? У нас нема такої платівки!

— Ми добре попали! — шепнула співаночка в золоту тканий фоті.

— Побачите, вони зараз заспівують з нами! — зраділа та, що з дзьобенкою через плече. Але друга дівчинка від повіла зовсім не тією мовою:

— Я не люблю таких пісень! Вони старомодні! Я зараз заведу патефон, щоб не слухати їх!

Встала і підійшла до скриньки. Дивна це була скринька, бо стояла на чотирьох тонесеньких ніжках. А коли дівчинка щось там покрутила біля неї, скринька озвалася якось так, ніби собака гарчала, або вовк вив:

— Мамба, тамбо, самбо!

Співаночки аж позривалися на рівні ноги, проскочили поміж крилами вітряка, та так швидко, що й самі не тямили, коли. Щоб лиш якнайшвидше дістатися на волю.

Полетіли над лісами та горами. Летіли мовчки, бо якби котра хоч словечком обізвалася, зараз усі заплакали б уголос. Нарешті побачили в лісі галявину. На ній курився дим, а вряди-годи поблискували і мерехтіли вогняні віяльця. Що ближче підлітали співаночки, то виразніше чули гомін біля вогню, а згодом почули і поодинокі дитячі голоси.

— Вони говорять так, як Марічка! — стрепенулася співаночка в цяцькованому кептарі.

— Так що з того? — відповіла сумно та, що з завітчаними косами.

— Спробуємо ще раз, може захочуть нас співати. — порадила та, що в золототканій фоті.

— Коли ж не схочуть, повернемось знов у Верховину та скажемо Марічці, що нема у світі таких дівчат-щебетушок, що для них можна нас співати! — докінчила та, що з дзьобенкою через плече.

Прилетіли та сіли тихенько на смереці, на самому краєчку галяви. Дівчаток було біля ватри багато-багато. Вони вже не гомоніли, але сиділи чемно та тихенько, неначе чогось дожидали.

— Ой мої ви співаночки... — затягнула несміливо співаночка, що в цяцькованому кептарі. Та що за диво! Десятки дзвінких дівочих голосків підтягнули за нею:

*... Якби в мене сила,
Якби в мене скарби були,
Я би вас купила!*

Співаночки зараз посмілішали та присілися ближче до вогню, поміж дівчаток та заспівали з ними:

*Всім дівчаткам-щебетушкам,
Щоби вас пізнали,
Щоби разом із пташками
Любо щебетали!*

Дівчатка співали та співали, щораз жвавіше, щораз веселіше. А співаночки, все нові й нові зривалися з їх уст, немов пташки з гніздечок. І летіли далеко-далеко, понад океаном до Марічки в полонину. Мусіли летіти, щоб Марічка там сама не сумувала. Бож Маріччині співаночки залишилися тут з українськими дівчатками. Щоб їх дівчатка-щебетушки ніколи не забували. Щоб посилали Марічці за океан все нові та нові співаночки:

*Ой кувала зозуленька
Та й кувати буде:
Буде щастя в ріднім краю,
Як вийдемо в люди!*

1) Овес — рід збіжжя, що росте в горах, бо вдається навіть на дуже неродючій землі.

2) Хвоя — гілочки шпилькових дерев, разом зі шпильками. Високо в горах ростуть самі тільки шпилькові дерева, як сосна, смерека, ялиця. Земля в лісі там покрита вся такою хвоею, тобто сухими гілками зі шпильками.

3) Кептар — куртка без рукавів, що її носять гуцули поверх сорочки. Кептар звичайно зроблений з баранячих шкірок, хутром до середини, а зверху прикрашений нашивками з волічки, зі шкіри різно барвленої, та вибиваний бляшками.

4) Фота — гуцулки в Карпатах носять довгі сорочки а поверх них дві запаски, спереду і ззаду. Ці запаски звуться фоти, ткані впоперек барвистими смужками, нероз навіть і золотими та срібними нитками.

5) Дзьобенка — мала торбина, ткани з вовни, що її носять гуцули через плече.